

8213.

1370 oktober 8.

Stockholm.

Stockholmsborgerskan Gertrud Kansten, änka efter Folkvin Brakel, borgmästare i Stockholm, inrättar, med samtycke av ärkebiskop Birger (Gregersson) i Uppsala, i S:t Nikolai kyrka (nuv. Storkyrkan) i Stockholm ett prebende (S:t Andreas) med altare vid norra dörren i koret. För prebendets, altarprästens och gudstjänstens underhåll ger hon 1/2 markland jord i Brista, 12 öresland i Viggeby, 1/2 markland i Krogsta, allt i Norrsunda socken, samt 1/2 markland i Ölsta i Odensala socken. Därutöver skänker hon den lilla åker som ligger omedelbart bakom prästtomten vid S:t Nicolai kyrka i Västerås, vilken mark fru Kristina, dotter till Tideke Petersson och änka efter Everhard Kansten, lagt till detta prebende. Vidare skänker hon 2 lödiga mark jämte en 1/4 (i ränta) av två tomter tillhörande Botolf Gutes arv, det vill säga av de två källare och av alla de byggnader som byggts eller kommer att byggas ovanpå och även av de intilliggande tomterna, belägna mellan Herman van Alens och Johan "Slaghøel":s arv, på gatan ända ut över vattnet, i den utsträckning gatan är beboelig. Hälften av detta skall betalas vid mickelsmäss (29/9), den andra hälften vid påsk. Den senare delen skall användas till vin och vax samt för uppbyggandet av prebendestiftelsen. Vidare ger hon 4 mark penningar (i ränta) i Gotskalk Wermeskerks gård eller i hans tomt intill Johan Remslagare mitt emot Jakob Detmarsson i östra delen av staden att betalas vid Jakobsdagen (25/7). Vidare ger hon 3 mark penningar i framlidne borgmästarens i Stockholm, Nils Hälsings arv, det vill säga två källare och hans båda bodar intill Vigerds arv, mitt emot "Sæuenkrulis" bod, att uppbäras vid mickelsmäss. Hon har dessutom för avsikt att ålägga den präst som erhåller detta prebende att varje vecka hålla tre mässor för dess grundläggare, nämligen en första, valfri dag, för den heliga Treenigheten, en andra varje måndag för de avlidna och en tredje varje lördag för den heliga Jungfrun med vigilia för de avlidna. Utfärdaren vill också att hennes systerson, Verner Henriksson Svarte, skall utnämnas till förste innehavare av prebendet samt att hon och hennes arvingar skall ha rätt att successivt utnämna tre innehavare efter herr Verner, varefter utnämningssrätten vid vakans tillfaller ärkebiskopen.

Utfärdaren beseglar.

Orig. [A] på perg. (27,7 x 24,9 cm, uppveck 3,1 cm; 29 rader), Sv. Riksarkivet (RPB nr 963). – Originalen är hårt slitet och svårsläst i vecken.

Avskrift [B] från slutet av 1300-talet – under rubriken "Super prebendam sancti Andree Holmis, quam fundavit Gertrudis Kanstens; deuoluitur ad archiepiscopum" –, i Inventarium över Uppsala domkyrkas prebenden, i "Erik Erikssons kopiebok m.m.", VHAA:s dep., Sv. Riksarkivet.

Ang. köpmannafamiljerna Brakel och Kansten i Stockholm se W. Koppe, Lübeck-Stockholmer Handelsgeschichte (1933), s. 105 och 234 ff. Om gåvan av mark i Västerås se K. Kumlien, Västerås till 1300-taleets början (1971), s. 278 och 496; i övrigt tycks det ha varit fråga om egendom i Stockholm.

Om S:t Andreas altarestiftelse se Stockholms kyrkor I:1 S. Nikolai el. Storkyrkan I. Församlingshistoria (Sveriges kyrkor, 1924), s. 27 ff; om herr Verner se G. Ekström, Västerås stifts herdaminne 1, 1939, s. 508.

Om Folkvin Brakel och Gotskalk Wermeskerk se B. Sundqvist, Deutsche und niederländische Personenbeinamen in Schweden bis 1420 (1957), s. 107 f. (de Brakele) och 355 f. (Wärmeskyrky).

Vid brevet är fäst ärkebiskopens provisionsbrev i nummer 8217 nedan.

Vniuersis presentes litteras inspecturis / Gerthrudis^a Kansteen ciuis Stocholmensis^b, relicta quondam Folquini Brachele^c pie memorie proconsulis ibidem / eternam in Christo Ihesu salutem. Saluator noster paratos nos inuenire desiderans / hortatur vigilare dicens ¹-nescitis diem neque horam⁻¹ / inopinatusque euentus et inprouisa multorum ex hac luce subtraccio plurimos sepe fefellerat / et salubria proposita relinqui fecerat imperfecta · Hac consideratione ducta ego Gerthrudis predicta · ob instanciam Folquini prenominati pie memorie de bonis suis relictis / ad honorem Dei · sueque Matris gloriose · sanctorumque omnium · necnon ad mee parentumque et propinquorum meorum animarum remedium et salutem · prebendam vnam cum altarj in ecclesia sancti Nicolai Stocholmis^d in choro qui vicinior est aquilonarj hostio ecclesie · de consensu et beneplacito venerabilis in Christo patris et^e domini · domini Birgeri diuina prouidencia archiepiscopi Vpsalensis · de nouo instituo atque fundo · deputans et assignans pro corpore eiusdem prebende, pro sustentacione scilicet sacerdotis deseruientis in illa · necnon ad vsus necessarios pro diuino officio · in certos et perpetuos redditus bona et predia que secuntur^f / Primo dimidiam marcham terre in Vthbriste^g · parrochie Norsunde^h · Jtem in Vigbyⁱ eiusdem parrochie duodecimj oras terre ·

Jtem in^k Krogestom^l eiusdem parrochie dimidiam marcham terre · Jtem in Ølastum^m parrochie Odhinsargheⁿ dimidiam marcham terre. Jtem quendam agellum retro fundum presbiteralem ecclesie sancti Nicolai Arosie immediate situatum / quem domina Cristina filia^o Tidhechini Pætersson^o · quondam coniunx Euerardi^p Kansteen pie memorie · huic prebende superaddidit in augmentum · / cum omnibus et singulis terrarum omnium premissarum adiacenciis nullis penitus exceptis · quibuscumque nominibus censeantur / Jtem duas marchas purj cum vno f[e]rtone^q in duobus fundis in hereditario Botolphi Gute · scilicet · de duobus cellariis et domibus omnibus super eas edificatis et edificandis / et eciam de fundis illis adiacentibus a^r platea vsque super aquam quanta fuerit habitabilis inter^s hereditarium Hermannit^t de Alen · et Iohannis Slaghøll^u situatis / medietate soluenda^v · circa festum Michaelis^x / et alia medietate circa festum pasche · que quidem medietas conuerti debeat pro vino · cera · et pro structura prebende mee · in quantum ipsam tetigerit / vel tangere poterit quomodolibet in futurum · / Jtem in curia^y Gozcalci Wremesken^y vel in eius fundo [iu]x[t]a^z Iohannem Remaslaghara^{aa} · ex opposito Iacobo Dethmarssone^{ab} · in parte ciuitatis orientali situatis quatuor marchas denariorum circa festum Iacobi · Jtem in hereditario Nicolai Hælsing^{ac} quondam proconsulis Stocholmensis^{ad} · videlicet in cellario^{ae} et opellis suis duabus circa hereditarium Vigerdhis^{af} ex opposito opelle Sæuenkrulis^{ag} · tres marchas denariorum · circa festum Michaelis^{ah} / annuatim leuandas · / Jntendo propterea obligare [quemcumque]^{ai} sacerdotem, qui istam fuerit assecutus prebendam / quatenus pro eisdem fundatoribus tres missas · vnam · videlicet · de sancta Trinitate, in quacumque die voluerit / secundam in die lune · pro defunctis · a^j-[et ter]cia[m]^{-aj} de beata Virgine in sabbato vna cum semel · vigiliis defunctorum · annuatim septimanis singulis dicere teneantur,^{ak} si dominus meus archiepiscopus predictus hoc decreuerit confirmare · Tenore igitur presencium dilectum michi filium sororis mee Vernerum Henrici alias dictum Swarta^{al} tamquam primariam personam ad huiusmodi prebendam duxi specialiter presentandum / ius merum reseruans michi meisque heredibus siue intra siue extra regnum Swecie constitutis / post prefatum dominum Vernerum / cum ipsa prebenda vacauerit / tres ad eam dumtaxat successiue^{am} et continue personas ydoneas presentandj · videlicet^{an} postmodum · ad dominum archiepiscopum Vpsalensem qui pro tempore fuerit omnimoda et libera sit translata facultas · dictam prebendam quociens vacauerit / cuiuscumque ydoneo voluerit conferendi / reclamacione cuiuslibet non obstante · In quorum omnium euidenciam sigillum meum presentibus est appensum / Datum Stocholmis^{ao} · anno Domini Mccclxx · viij die mensis Octobris /

På baksidan: Hee sunt *littere* fundacionis

Sigill: i ljust vax (bomärke): S' Gertrvdis * Kanstens.

^a Gertrud B. ^b Stoccolmensis B. ^c Brakle B. ^d Stokkolmis B. ^e ac B. ^f D.v.s. sequuntur A. ^g Wtbriste B. ^h Norsundha B. ⁱ Vikby B. ^j xii B. ^k de B. ^l Krokastom B. ^m Ølasio B. ⁿ Odhnusorge B. ^{o-o} Tydeka Pedherson B. ^p Æberardi B. ^q fortone A; fercone B. ^r Så B; *oläsligt på grund av förslitning A.* ^s in B. ^t Hermannis före rättelse B. ^u Slagel B. ^v Så B; *bokstäverna lu oläsliga på grund av förslitning A.* ^x Micaelis B. ^{y-y} Gotscalci Wremesche B. ^z Delvis *oläsligt på grund av förslitning A; retro B.*

^{aa} Remaslagare B. ^{ab} Detmarson B. ^{ac} Helsing B. ^{ad} Stokkolmensis B. ^{ae} sellario rättat från sallario B. ^{af} Vigerdis B. ^{ag} Sewenkrul B. ^{ah} Micaelis B. ^{ai} Så B; *oläsligt på grund av förslitning A.* ^{aj-aj} Delvis *oläsligt på grund av förslitning A; et 3^{am} B.* ^{ak} Så A,B för väntat teneatur; pluralformen teneantur skulle möjligen kunna betraktas som *constructio ad sensum* (jfr quemque sacerdotem), men denna tolkning motsägs av de mellanliggande bisatsernas predikat i singularis. ^{al} Swarte B. ^{am} successione (*troligen efter rättelse från felskrivet successio*) B. ^{an} scilicet B. ^{ao} Stokkolmis B.

¹⁻¹ Jfr *Vulg. Matth. 25,13*: vigilate itaque quia nescitis diem neque horam.